

Ett stort ansvar för barn som far illa

En c-uppsats om fem förskollärares tankar kring anmälningsplikt

Av: Mirjam Videsson

Vt- 11 Socialhögskolan vid Lunds universitet



Handledare: Lars B Ohlsson

Abstract

Author: Mirjam Videsson

Title: A major responsibility for maltreated children. A study about five preschool teacher's thoughts about their mandatory reporting duty.

Supervisor: Lars B Ohlsson

Assessor: Johan Cronehed

The aim of this study was to highlight preschool teacher's thoughts about their mandatory reporting duty, in relation to their own actions and the social service. Several studies show that there is a difference between how many children that is suspected maltreated and how many children are reported to social service. I conducted interviews with five preschool teachers who are employed at municipal preschools in the same municipal in southern Sweden. The respondents took part in two typical case vignettes at the interview sessions, one about a boy whose mother was suspected of alcohol abuse and one about a girl who did not receive the care she needed, either physically or mentally. The empirical data was analyzed based on theory of discretion and accounts. The analysis shows a variety of reasons why the mandatory reporting is not used and how preschool teachers reason about themselves and social services. All participants had limited experience of social services which was reflected in their reasoning. It was found that preschool teacher's discretion is limited by their lack of knowledge and experience of mandatory reporting.

Keywords: preschool teachers, mandatory reporting, maltreated children, discretion

Innehållsförteckning

Inledning	5
- Problemformulering.....	5
- Syfte och frågeställning	5
- Ordförklaring	6
Metod	7
- Val av metod	7
- Vinjett som metod.....	8
- Urval	9
- Hur materialet ska analyseras	9
- Tillförlitlighet.....	10
- Förförståelse.....	11
Etiska överväganden.....	12
Aktuell och tidigare forskning	12
Teoretiska utgångspunkter	14
- Teori om handlingsutrymme.....	14
- Accountteori.....	15
Analys.....	16
- Anledningar till varför anmälningar inte blir av – förklarande redovisningar	16
- Handlingsutrymme.....	17
- Professionella dilemman.....	18
- Förskolläraernas relation till socialtjänsten	20
Sammanställning av vinjetterna.....	21
- Vinjett 1 Morgan.....	22
- Vinjett 2 Mia.....	23
Avslutande diskussion	24
Referenser.....	26
Bilagor	
- Bilaga 1 Informationsbrev	28
- Bilaga 2 Vinjetterna Morgan och Mia	29
- Bilaga 3 Intervjuguide	31

Förord

Tack till de förskollärare som gjorde denna studie möjlig, ni gör ett bra jobb! Tack även till Karolina, Hanna och mamma för korrekturläsning och tack till Patrik, för att du är du.

Mirjam

Inledning

Problemformulering

De flesta barn i åldrarna ett till sex år tillbringar stor del av sin tid på förskolan och förskolepersonalen är en viktig del av barnens liv (Lundén 2010). Både för att vara ett stöd för barnens utveckling men även för att fånga upp de barn som inte mår bra eller inte får den omsorg de behöver hemma. Att ibland känna oro för barn som har försenad utveckling, relationsproblem och konflikter inom familjen eller barn som misstänks blir misshandlade eller sexuellt utnyttjade är i olika omfattning vardag för personal på förskolor (Olsson, 2009). Ändå är de få anmälningar om oro för barn som kommer in till socialtjänsten från just förskolan (Cocozza, m.fl. 2007). Ibland kan det vara svårt för förskolepersonalen att veta när det är läge att anmäla oro till socialtjänsten. Personalen vill inte äventyra det förtroende de byggt upp till en förälder om de har fel i sina misstankar eller socialtjänsten inte tar anmälan på allvar (Hindberg, 2006).

Personal på förskola har liksom alla andra som kommer i kontakt med barn i sitt arbete skyldighet att anmäla misstankar om att barn far illa till socialtjänsten genom den anmälningsplikt de har (14 kap. 1 § SoL). De senaste åren har medvetenheten om utsatta barn ökat, bland annat har FN:s konvention om barns rättigheter bidragit till ett klargörande över barns behov och myndigheternas skyldigheter att bejaka barnens intressen (Olsson, 2009). Trots detta visar forskning att det bara anmäls 30-40 % av de fall som borde anmälts enligt anmälningsplikten (Cocozza m.fl. 2007). Överväganden som förskolepersonal gör för att inte anmäla kan vara: vi klarar barnet med våra egna resurser, vad kan socialtjänsten göra och kommer barnet få det bättre efter en anmälan. Detta är överväganden och argument för att inte anmäla som används av förskolepersonalen trots att de inte ska ta ställning i dess frågor (Hindberg, 2006). Hur ser förskollärarens handlingsutrymme ut och hur legitimerar förskollärarna sitt sätt att agera?

Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att belysa hur förskollärare ser på anmälningsplikten som regleras i socialtjänstlagen 14 kap § 1 om barn som far illa.

- Hur resonerar förskollärare kring sitt ansvar att anmäla om barn som far illa?
- Hur legitimerar förskollärare sitt agerande när det rör barn som far illa?
- Vilka faktorer påverkar förskollärarens agerande?

Ordförklaring

Anmälningssplikt

Med anmälningssplikt menar jag den anmälningssplikt som regleras i socialtjänstlagen kap 14 § 1 vilken gäller för alla som inom sitt yrke kommer i kontakt med barn. Anmälningssplikten har funnits i Sverige sedan 1924 då barnavårdslagen införde bestämmelserna (Olsson, 2009). Genom åren har bestämmelserna skärpts och utvecklats och sedan 1998 är alla som yrkesmässigt arbetar med barn och ungdomar under 18 år skyldiga att anmäla, detta gäller alla anställda inom kommunala och enskilda verksamheter samt myndigheter (ibid). I denna uppsats finns både benämningen *misstanke om att barn far illa* och *oro att barn som far illa* med och det är två olika uttryck med samma innebörd.

Barn som far illa

Barn som far illa är ett samlingsbegrepp som grovt sett handlar om två grupper av barn (Sundell et al 2007):

1. Barn som far illa eller riskerar att fara illa på grund av föräldrarnas handlingar, omsorgssvikt.
2. Barn som far illa eller riskerar att fara illa på grund av egna handlingar.

Till den första gruppen av barn som far illa hör barnmisshandel, sexuella övergrepp, vanvård och försummelse. Denna grupp är den som mest kommer beröras i denna uppsats eftersom barn i förskoleåldern generellt sätt inte tillhör grupp två. Exempel på handlingar som beskriver barn som genom eget handlande utsätter sig själv för fara är missbruk och kriminalitet (ibid).

Förskollärare

I studien har jag endast valt att intervjua den personal på förskolan som har högskoleexamen som förskollärare och inte andra yrkeskategorier som finns inom förskolan.

Socialtjänst

I olika kommuner är socialtjänsten organisatoriskt sett uppdelad på olika sätt men med begreppet socialtjänsten menar jag i denna uppsats främst den del av organisationen som ofta går under betäckningen individ- och familjeomsorg och som handlägger barnavårdutredningar. Med begreppet avser jag organisationen socialtjänsten och inte enskilda tjänstemän.

Metod

Val av metod

Det brukar sägas att det är forskningsfrågan som avgör valet av metod men det är mer än det som påverkar (Dellgran & Höjer 2006). Forskarens intresse och kompetens är också en avgörande faktor i val av metod och som framtida socionom dras jag mer mot den kvalitativa forskningen, framförallt på grund av min vilja att ta reda på hur olika individer tänker och tycker.

Den kvalitativa metoden är mer inriktad på ord än siffror. Kunskapen som kommer fram ger genom tolkningar en förståelse av hur den sociala verkligheten i en viss miljö kan se ut (Bryman 2011). Detta står i kontrast till den kvantitativa forskningen där den huvudsakliga fokusen ligger på mätning, kausalitet, generaliserbarhet och replikation (ibid). Kvantitativ forskning vill sällan beskriva hur saker och ting är, då det intressanta i den kvantitativa forskningen är att beskriva varför saker och ting är på ett speciellt vis (ibid). Alltså skulle en kvantitativ metod inte ge mig den sortens svar och kunskap som jag söker efter i denna uppsats.

Syftet med min studie är att ta reda på förskollärares subjektiva tankar och funderingar om anmälningsplikten och deras roll i förhållande till denna. Detta

uppnår jag genom att utföra kvalitativa intervjuer av semistrukturerad typ. Intervjuer kan ge en inblick i människors upplevelser, erfarenheter, åsikter, drömmar, attityder och känslor om intervjuaren förstår den dynamik som intervjusituationen ligger i (May, 2001). Den semistrukturerade intervjun gör det möjligt för intervjupersonen att besvara frågor i egna termer och intervjuaren kan genom följdfrågor försöka förtydliga och fördjupa de svar som ges. Till skillnad från ostrukturerade intervjuer kan den semistrukturerade ge svar som lättare går att jämföra mellan olika intervjuer (ibid). Strukturen i studiens semistrukturerade intervju återfinns i de tydliga forskningsfrågor som satts upp som utgångspunkt (Aspers, 2007) dessa återfinns i intervjuguiden (bilaga 3). De strukturerade frågorna tillsammans med följdfrågorna kan tillsammans bilda en levande dialog av frågor och svar. Den semistrukturerade intervjuns svaghet ligger i att intervjupersonens perspektiv kan bli mindre synligt om frågorna inte rör de områden som intervjupersonen anser viktiga och relevanta (ibid). Detta undviks genom medvetenhet om problemet och uppmärksamhet på intervjupersonens signaler samt utrymme för intervjupersonernas egna frågor, tankar och funderingar. Eftersom de intervjupersoner jag fick tillgång till inte hade så stor erfarenhet av samverkan med socialtjänsten, fick de frågor som rörde samverkan i intervjuguiden ta mindre plats och de andra frågorna fick bli mer framträdande.

Vinjett som metod

Som komplement till intervjuerna har jag även använt mig av två vinjetter (bilaga 2). Vinjetter är korta historier försedda med utvalda karaktärer och faktorer för att beskriva personer, situationer eller skeenden (Jergeby, 1999). Vinjetterna ska vara en systematisk och strukturerad ansats till att ge förskollärarna möjlighet att uttrycka sina personliga synpunkter på anmälningsplikten i speciella typfall. När alla intervjupersoner ställs inför samma vinjetter kommer en jämförelse mellan deras svar, tankar och funderingar bli möjlig.

För att framställa vinjetterna och göra den realistiska har jag tagit hjälp av Lundéns (2004) avhandling *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn*. Jag valde ut karaktäristiska fall där bedömningarna inte skulle te sig självklara och enkla att göra.

Urval

Jag har genom ett strategiskt urval valt ut de personer som ska vara med i undersökningen utifrån att de besitter en speciell egenskap, i form av deras yrke, förskollärare (May, 2001). För att få tillgång till studiens intervjupersoner kontaktade jag rektorer i en utvald kommun som hjälpte mig att boka in intervjutider med förskollärare på 4 olika förskolor. För att begränsa urvalet bestämde jag mig för att endast intervjua förskollärare och välja bort andra yrkeskategorier som finns inom förskolan. Sju intervjuer var inbokade från början men efter ett bortfall på två intervjuer på grund av sjukdom slutfördes totalt fem intervjuer. Att endast intervjua fem personer kan ses som få och en brist men antalet intervjupersoner vid ett strategiskt urval kan vara litet men ändå lyckas ringa in ämnet och bidra med relevanta funderingar (ibid). I ett målinriktat urval söker man intervjupersoner som stämmer överens med den forskningsfråga man har satt upp. Forskaren önskar alltså att man genom urvalet ska finna intervjupersoner som är relevanta för forskningen och forskningsfrågorna (Bryman, 2011). Så jag kan även säga att jag använt mig av ett målinriktat urval.

De förskolor som intervjupersonerna arbetar på ligger i olika socioekonomiska områden inom samma kommun och hur mycket kontakt förskolan har haft med socialtjänsten borde variera beroende på vilket område förskolan ligger i. Spridningen för denna studie blev att två av förskolorna ligger i områden med hög belastning och de andra två hör till områden med lägre belastning. Ytterligare en faktor som borde spela in i hur mycket erfarenhet förskollärarna har av anmälningar och socialtjänsten är hur lång yrkeserfarenhet de har. Om de arbetat länge som förskollärare ökar sannolikheten av att de kommit i kontakt med barn som de har misstänkt fara illa och då varit förpliktigade att anmäla till socialtjänsten. De intervjupersoner jag intervjuade hade arbetat mellan 1,5 och 27 år som förskollärare med ett genomsnitt på 17,5 år.

Hur materialet ska analyseras

Viktigt att tänka på vid analysen är att vara öppen och ärlig med det material som samlats in så att varje läsare själv kan värdera de slutsatser jag drar utifrån teori och intervjuunderlaget (Jönson 2010).

För att jag inte skulle behöva föra anteckningar under intervjun utan kunna koncentrera mig på frågorna och svaren spelade jag in hela intervjuerna på en diktafon. Jag var sedan tidigare medveten som att själva inspelningen kunde göra intervjupersonerna nervösa och oroade vilket jag var tvungen att ta hänsyn till (Bryman, 2011). Jag såg dock övervägande fördelar med inspelningen då varken jag eller intervjupersonen behövde ta hänsyn till att antecknandet skulle hinnas med utan all fokus låg på intervjusituationen. Ingen av intervjupersonerna uppgav att de tyckte att inspelningen var störande för intervjun. Så snart som möjligt efter varje intervju transkriberade jag det insamlade materialet för att få med allt av vikt som inte kom med på inspelningen på diktafonen. Hur detaljerad en transkribering ska vara bör alltid avgöras utifrån ändamålet och kravet på evidens (Aspers, 2007). Jag har därför valt att inte skrivit ut alla pauser, blickar och hummanden om de inte har bedömts som meningsbärande och relevant för analysen (ibid.).

Efter transkribering av materialet har jag kodat alla intervjuer för att strukturera och underlätta den fortsatta analysen. Kodning innebär att materialet delas upp i olika ämnesrelaterade dimensioner anpassade efter de teoretiska utgångspunkterna (Aspers 2007). Kodningen hjälpte mig sedan när jag ville jämföra svaren mellan olika intervjupersoner och mellan olika dimensioner (Aspers 2007, Jönson 2010). Genom kodningen delades delar av intervjuerna in i undergrupper:

- Prat om känslor
- Prat om socialtjänsten
- Prat om rektor och kollegors betydelse
- Prat om anmälningar
 - Anledningar att inte anmäla
 - Anledningar att anmäla

Jag lät koderna skapas både deduktivt, genom att de teoretiska begreppen översattes till koder och induktivt där koderna uppkom ur intressanta begrepp i materialet (Aspers, 2007).

Tillförlitlighet

Kodning och noggranna anteckningar är en ansats till att öka reliabiliteten i min uppsats, lika så användandet av diktafon. Tillförlitligheten ökar även genom att

jag systematiskt kodade intervjuerna för att sedan kunna göra en jämförelse dem emellan och på så sätt komma fram till ett resultat. Att eftersträva ett resultat som kan upprepas är ofta svårt i den kvalitativa forskningen då resultatet är beroende på forskarens samt intervjupersonernas personlighet och egna erfarenheter (Bryman, 2011). Jag redogör i min uppsats för hur jag samlade in min empiri, i vilka miljöer och kontexter intervjuerna har ägt rum m.m. Min intervjuguide (bilaga 3) samt de vinjetter (bilaga 2) som jag använt är även bifogade för att visa hur jag gått tillväga för att få fram intervjupersonernas tankar och funderingar. Detta gör jag för att höja validiteten på uppsatsen, för att visa hur jag kommit fram till mina slutsatser i analysen och hur jag tagit reda på detta (Bryman, 2011).

Förförståelse

Desto mer hemmastad och van en forskare är i en viss kultur och kontext, desto bättre förståelse har hon för de händelser, motiv och värderingar med mera som figurerar där. Samtidigt kan forskaren bli hemmablind och få svårare att se problem med de ”vetenskapliga glasögonen” (Aspers 2007). Då forskningsområdet blir till vardag riskerar forskaren att missa viktiga pusselbitar eller reflektioner eftersom allt blir naturligt och oproblematiskt (ibid.).

Min förförståelse för ämnet anmälningsplikt består av arbetslivserfarenhet från att ha arbetat som vikarie på förskolor under ca två år och av praktik på socialtjänstens utredningsenhet under min praktiktermin på Socialhögskolan. Förförståelsen gör att jag har en viss förståelse för hur personalen tänker och resonerar på de båda arbetsplatserna i olika typiska situationer vilket ger en övergripande kunskap om arbetsplatsen. Jag är även medveten om hur det dagliga arbetet ser ut på en förskola och vad som i stort förväntas av en förskollärare.

Ska då min förförståelse ses som negativ eller positiv i detta sammanhang? Det är en dubbel fråga med dubbla svar, men om jag är medveten om min förförståelse och inte låter den påverka mig kan min erfarenhet förhoppningsvis hjälpa mig då jag känner till kontexten och kan överföra detta till ett naturligare samtal (Aspers 2007).

Etiska överväganden

Diskussionerna kring de etiska övervägandena i forskning har alltid sin utgångspunkt i ställningstagandet mellan nyttan av studien och de risker som kommer med densamma. Förutom det övervägandet finns det etiska principer som bör ligga till grund för varje samhällsvetenskaplig forskning. Det är informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet. (Vetenskapsrådet 2011)

Redan från början har jag informerat intervjupersonerna om deras roll i studien, att deras deltagande är frivilligt och att de när som helst kan avbryta sitt deltagande. Innan varje påbörjad intervju fick intervjupersonerna ett informationsbrev (bilaga 1) där information om uppsatsen samt kontaktuppgifter fanns. Intervjupersonerna fick lämna sitt samtycke till att intervjuerna spelades in med diktafon vilket alla godkände. För att ta hänsyn till nyttjande- och konfidentialitetskravet informerades intervjupersonerna om att det insamlade materialet endast kommer lyssnas på av mig och endast användas som empiri i denna c-uppsats. Intervjupersonerna fick även veta att de, deras arbetsplats och vilken kommun de arbetar i kommer vara avidentifierat i uppsatsen. I uppsatsen har intervjupersonerna fått fingerade namn som tilldelats genom att i bokstavsordning ge varje intervju ett namn, så som Anna, Boel, Camilla osv.

Samtliga intervjupersoner ville ta del av uppsatsen efter att den färdigstälts och de fick information om när och hur det kommer ske.

Aktuell och tidigare forskning

Sökningar efter aktuell forskning till denna c-uppsats har gjorts i den nationella bibliotekskatalogen Libris och i Lunds universitets bibliotekskatalog Lovisa. Sökningar har även gjorts i LibHub, EBSCOhost och socINDEX: De svenska sökorden har främst varit *barn som far illa*, *anmälningsplikt*, *förskollärare* och *omsorgssvikt*. Sökningar har även gjorts på engelska med sökord så som *mandatory reporting*, *maltreated children* och *preeschool teachers*. Den forskning jag funnit har till största delen rört studier över hur många anmälningar som görs från olika yrkesgrupper och hur många barn som generellt far illa. Dock har mitt

intresse främst funnits i forskning kring hur många barn som misstänks fara illa inom förskolan och hur förskollärares subjektiva tankar ser ut kring anmälningsplikten.

Det finns ingen nationellt övergripande forskning över hur många barn som far illa i Sverige eller hur många anmälningar som görs från olika håll och myndigheter så som t.ex. förskolan (Cocozza, 2007, Hindberg, 2006, Sundell m.fl. 2007) Det har dock i vissa delar av landet gjorts studier som kan kartlägga hur situationen kan se ut. Andelen misstankar om barn som far illa som anmäls har undersökts både i nationella och internationella undersökningar (Sundell m.fl. 2007). De undersökningarna visar att många barn inte anmäls trots konkreta misstankar om att de far illa. I jämförelse mellan BVC-personal och förskolepersonal visas det att förskolepersonal är mer benägen att anmäla än BVC-personal. 11 procent av misstankarna om barn som far illa anmäldes till socialtjänsten av BVC-personalen respektive 32-45 procent av förskolepersonalen (ibid). Resultatet av sammanställningar om hur många barn som misstänks fara illa *och* som kommer till socialtjänstens kännedom blir drygt hälften, både i Sverige och i andra länder.

Enligt studier har relationen förskolläraren har till socialtjänsten betydelse för förskollärarens benägenhet att anmäla misstankar om att barn far illa (Hindberg 2006, Sundell 1997). Okunskap om socialtjänstens arbete och rädsla över att en anmälan ska förvärra situationen för barnet kan vara en orsak till varför förskolläraren uteblir med en anmälan (Hindberg, 2006). En annan orsak kan vara ett bristande förtroende för socialtjänsten från förskolans sida på grund av dålig återkoppling efter en anmälan (Sundell, 1997) .

Lunden (2004) har i studier i tre stadsdelar i Göteborg undersökt hur barnomsorgspersonal och sjuksköterskor på BVC bedömer risken för barn som far illa, hur de tolkar anmälningskyldigheten, vilka tecken som leder till en anmälan och faktorer som försvårar och underlättar anmälningsplikten. I den första studien undersöktes hur många barn som BVC-sjuksköterskor och barnomsorgspersonal identifierade att de hade en oro för. Barnomsorgspersonalen oroade sig för 22 procent av de barn de ansvarade för jämfört med BVC-sjuksköterskorna som oroade sig för 7 procent. För barnomsorgspersonalen var andelen barn som de

trodde för illa mellan 9 och 13 procent. Den andra studien undersökte hur barnomsorgspersonalen och BVC-personalen tolkade anmälningsskyldigheten (dåvarande § 71 SoL). Studien visade att 23 av de 98 deltagande från barnomsorgen tyckte att de fullgjort sin anmälningsskyldighet. I den tredje studien undersöktes vilka tecken som uppmärksammades då barn misstänktes fara illa och det vanligast förekommande tecknet var känslomässig omsorgssvikt i föräldrabarn relationen följt av tecken på fysisk vanvård och försummelse. Den fjärde studien visade att det fanns ett starkt samband mellan antalet barn som misstänks fara illa och bostadsområdets problembild men om man bortsåg från de socioekonomiska faktorerna hade antalet barn per förskola eller antalet barn per personal på förskolan ingen inverkan på anmälningsgraden. Studien visade också att personal med kort yrkeserfarenhet (mindre än 5 år) oftare trodde att de missade att observera tecken på barn som far illa. Förskollärare tillhörde oftare gruppen som trodde att fler barn far illa än de observerade än andra yrkesgrupper inom barnomsorgen så som t.ex. barnskötare (Lundén 2004).

Teoretiska utgångspunkter

För att genom intervjuer kunna ta reda på hur förskollärares tankar kring sin anmälningsplikt ser ut behövs teorier som speglar hur förskollärarna resonerar samt varför. Genom teori om handlingsutrymme och accountteori ska en förståelse för den insamlade empirin ges.

Teori om handlingsutrymme

Förskollärare är i sitt yrke reprenstanter för den organisation de arbetar i, vilket kan vara en enskild förskola eller större sett en stadsdel eller kommun. Den roll som yrkesutövaren har i mötet med barnen och föräldrarna på förskolan kan definieras som *gräsrotsbyråkrat* (Svensson m.fl.). Gräsrotsbyråkrati är en översättning av Michael Lipskys *Street levet bureaucracy* (Hill 2007). Gräsrotsbyråkraten har till uppgift att sammanföra den uppgift organisationen gett med de behov organisationens målgrupp har. Hill skriver att gräsrotsbyråkrater utvecklar vanor och rutiner som gör det lättare för arbetstagarna att orka med de påfrestningar och den osäkerhet de ställs inför. Rutiner och stereotyp tänkande

underlättar de bedömningar som görs inom individens eget handlingsutrymme (ibid).

I boken *Handlingsutrymme, utmaningar i socialt arbete* skriver Svensson et al (2008) om socialarbetarens handlingsutrymme och inom ramen för denna studie kan flera paralleller dras till forskollärares anmälningssplikt. Handlingsutrymmet skapas enligt Svensson et al genom rutiner, professionella tolkningar och traditioner samt de individuella faktorerna som finns hos de berörda yrkesutövarna. Och eftersom alla individer är olika och befinner sig i olika situationer går inte handlingarna att rationalisera och förutbestämma fullt ut, utan de blir improvisationer och unika bedömningar. För att en yrkesutövare ska kunna utnyttja sitt handlingsutrymme krävs kunskap, alltså ger ökad kunskap ett ökat handlingsutrymme (ibid).

Accountteori

För att individen ska kunna förklara hur de agerar som den gör inom sitt handlingsutrymme krävs strategier som gör handlingarna lättare att hantera. En teori som kan användas är accountteorin av Lyman och Scott (1968). Accounts är ett sätt att förklara hur människor ursäktar eller rättfärdigar ett felaktigt eller tveksamt beteende genom vad som sägs. En svensk översättning av accounts kan vara *redovisande förklaringar* eller *förklarande redovisningar* (Thelander 2006, Egard 2011). Enligt Lyman och Scott finns det två typer av accounts *ursäktande* (excuses) och *rättfärdigande* (justifications). Ursäktande förklaringar är enligt Lyman och Scott handlingar som erkänns vara dåliga, men där ansvaret för handlingen läggs på någon annan. Ett exempel på detta är när soldaten i krig erkänner att det är fel att döda motståndaren men att han var tvungen att göra det för att följa order (ibid). I rättfärdigande förklaringar erkänns ansvaret för handlingar men inte det faktum att de är dåliga. Ett liknande exempel med soldaten i krig är när soldaten tar på sig ansvaret för att ha dödat en människa men rättfärdigar handlingen genom att han var en fiende som förtjänade sitt öde. Om den redovisande förklaringen en individ gör blir accepterad uppfattas handlingen inte längre som normbrytande och handlingen ifrågasatts då inte (Lyman & Scott 1968)

Utifrån mina teoretiska utgångspunkter kommer jag kunna belysa att förskolläraren gentemot förskolans barn och föräldrar, sin chef och socialtjänstlagen har ett handlingsutrymme. Inom handlingsutrymmet kommer accountteorin betona de förklaringar och ursäkter som förskolläraren ger för att förklara sitt agerande. De teorier jag utgår från kommer inte ge någon förklaring till hur barnen eller föräldrarna på förskolan uppfattar anmälningsplikten eller förskollärarens arbete. Jag kommer inte heller belysa andra faktorer som berör förskollärarnas arbetssituation och som i sin tur påverkar deras anmälningsplikt.

Analys

De fem förskollärare som jag intervjuat hade i snitt arbetat 17,5 år som förskollärare och under denna tid tillsammans varit med om 4 tillfällen då barn som misstänkts fara illa anmäls till socialtjänsten. I den första delen av analysen ligger fokus på förskollärarens egen, förskolans och socialtjänstens roll. Handlingsutrymmet och orsaker till varför anmälningar inte sker är den delen av analysens huvudtema. I den sista och avslutande delen sammanställs intervjupersonernas kommentarer till de två vinjettfallen. Sammanställningen av vinjetterna fungerar som en tydliggörelse av handlingsutrymmet och förskollärarens utnyttjande och resonemang av detta.

Anledningar till varför anmälningar inte blir av – förklarande redovisningar

Inom det handlingsutrymme som förskollärare har, har jag utifrån intervjuerna identifierat flera olika anledningar till varför det gör så få anmälningar. De kan ses som förklaringar och anledningar till varför de inte görs anmälningar eller rättfärdiganden till varför anmälningar som borde göras inte görs.

Förklarande redovisningar som utkristalliserat sig i intervjuerna och som vidare redovisas för i analysen;

- Det finns ingen anledning att misstänka något och därför ingen anledning till att anmäla. Beror t.ex. på det socioekonomiska område förskolan ligger i. Det kommer aldrig upp till ytan och det finns då ingen anledning till misstanke.

- Jag väljer att se mellan fingrarna.
- Det är rektorns ansvar att anmäla, det lämnar jag till henne/honom, stannar det där är den inte mitt ansvar.
- Rektorn/kollegorna uppfattar inte samma oro.
- Socialtjänsten kan ändå inte göra något, därför är det ingen idé att anmäla.
- Någon annan borde upptäcka detta om det vore något, jag har nog själv förstorat upp händelsen.

BVC kunde fångat in lite mer. det är ju ändå den första kontakten när barnets föds, sen kommer vi ju som en andra kontakt efter alla BVC besöken, där borde de ju se mycket redan där. Då tänker vi, jaha har inte dom reagerat då är det kanske vi som överreagerar, så blir det ingen anmälan för det heller. (Diana)

- Det blir jobbigt och en dålig stämning om jag anmäler.
- Vi löser problemen genom egna medel, t.ex. samtal med föräldrarna.
- Istället för att anmäla kompenserar vi bristerna på förskolan.

Handlingsutrymme

I de förskolor där jag har haft intervjuerna för denna studie har rutinerna vid en förestående anmälan sett ut på samma vis, att rektorn alltid kontaktas vid oro för att ett barn skulle fara illa. Det är alltså rektorn som gör anmälan till socialtjänsten och det är dennes namn som står på densamma. Alltså utgör rektorn en viktig del i förskollärarens anmälningsplikt. Även kollegorna på arbetsplatsen benämns av intervjupersonerna som ett stort stöd de gånger oro för ett barn blir aktuellt. Diskussioner om barnens hälsa och välmående, både psykiskt och fysiskt sker mellan personalen på mer eller mindre daglig basis, som en naturlig del av arbetet. Det råder delade meningar om vad som är bra uppfostran och god levnadsstandard i samhället och så även mellan personalen på förskolan, vilket leder till att förskollärare inte alltid håller med varandra i frågor som rör oro för barn som eventuellt far illa. Om personalen då blir ensamma om att uppfatta en situation som anmälningsförpliktiggande och rektorn inte tar den ensamme förskollärarens misstankar på allvar och därför inte ställer sig bakom en anmälan kan förskolläraren sättas i ett svårt dilemma. Hur mycket handlingsutrymme har

förskolläraren i dessa situationer och hur mycket vågar han eller hon göra utan stöd från sin rektor eller kollegor?

En av förskollärarna jag intervjuat hade varit med om en situation där rektorn stoppat henne och hennes kollegor i deras diskussioner kring barn som potentiellt för illa. Personalen hävdade att i situationer där ett barn har det *bättre* på förskolan än i sitt eget hem bör en anmälan göras. Rektor sätte då ner foten och tyckte att den diskussionen var färdigdiskuterad eftersom det handlade om sådant som är så svårt att ta på, sådant som inte är tydligt och fysiskt så som misshandel m.m. Personalen fick inget stöd i sin oro och lämnade därmed frågan att bero.

De andra intervjupersonerna i studien menar att de inte ställts inför något liknande dilemma, men håller med om att det vore problematiskt om de fann sig själva i en situation där det var ensamma med sin oro för ett barn.

Men jag skulle aldrig dra igång någon stor basun utan att förhöra mig och rådfråga med mina kollegor och få råd från min rektor... Men får jag ingen hjälp där och fortfarande är orolig då skulle jag ju inte tvekat och gått vidare om jag hade tyckt att det var så allvarligt. (Anna)

Flera av intervjupersonerna betonar att de aldrig skulle göra en anmälan själva, utan alltid låta det gå via sin rektor. Detta stämmer ju överens med de handlingsplaner som finns men kräver ett stort förtroende mellan förskollärare och rektor. Förskollärarna i studien hade ett stort förtroende för sina rektorer och de tror att situationen skulle sätt annorlunda ut om de inte hade haft det.

Alltså jag har ju haft många arbetsledare under min tid här. Om man har en tydlig arbetsledare som finns där för en så behöver du inte vara rädd som anställd... så det är av stor vikt vilken arbetsledare man har. (Boel)

Professionella dilemman

Att förskolläraren vet hur hon bör agera och hur rutinerna ser ut för olika situationer behöver inte betyda att det är så hon verkligen agerar i verkligheten.

De förskollärare som jag intervjuade var alla mycket kunniga och professionella i sin yrkesroll och de ställdes inför svåra frågor och dilemman i intervjuerna. I jämförelser mellan hur intervjupersonerna resonerar kring sitt agerande i förhållande kring vinjetterna och de frågor jag ställde kan jag tyda några skillnader i hur de säger att de skulle agerat och i hur de agerar i verkligheten. Jag tolkar detta som att intervjupersonerna ofta vet hur de ska agera på olika förekommande situationer men att det i praktiken är svårare att följa dessa handlingsplaner och rutiner. Handlingarna anpassas efter individ och situation men det förekommer även att intervjupersonerna *ser mellan fingrarna*. Så här uttryckte en av intervjupersonerna sig om ett barn utan adekvata kläder för årstiden m.m.:

Det kan ju hända att det har gått en längre period, man accepterar det nog rätt så länge, man tjarar om det och har möten och det tar lång tid. Så lång tid att barnet hinner sluta och då är det ju vidareinformation med att de (skolpersonalen) borde ha den informationen. Och så tar det lite tid, och så hinner den förbi förskoleklass upp till ettan... föräldrarna hittar kryphål... så då är det ju viktigt att man gör en anmälan.
(Diana)

Hur lång tid det ska gå innan en situation anmälas är en fråga som kommer fram vid flera tillfällen i intervjuerna. En annan av intervjupersonerna ger ett exempel på ett tillfälle då hon konfronterade en förälder med ett misstänkt missbruk:

...man säger oftast när man får såhär, ja men vi har märkt detta... antingen förnekar föräldern eller börjar den gråta och så lossnar allting och säger "hjälp mig" ungefär, men det föranleder ingen anmälan. Eller det kan det göra men det har det inte gjort, jag har inte varit med om det. Men får man inget gehör (från föräldern) så har vi inget val då måste vi anmäla.
(Boel)

Det kan även uppfattas som ett misslyckande att göra en anmälan, det är fult och ska tystas ner, ingen vill arbeta på en förskola som gör många anmälningar och inte kan hjälpa föräldrarna att ta hand om sina barn.

Det kan ju ses som ett misslyckande i sig att anmäla, ja och det tycker jag är lite synd att det blir så, för jag tror att det är många barn som vi släpper igenom som skulle behövt hjälp.
(Erika)

Förskollärarnas relation till socialtjänsten

De fem förskollärare som deltagit i studien har tillsammans *bara* gjort 4 anmälningar och deras begränsade kontakt med socialtjänsten märks tydligt i deras tankar och resonemang i form av osäkerhet.

Alltså ibland kan man själv, när vi har reflektionstid och så, bolla med sig själv med scenario som kan uppstå... har jag missat något, har jag sett något, har jag sett rätt... men då har jag ju bollat det med kollegor när jag gått in igen. (Anna)

För intervjupersonerna i denna studie har inte den begränsade kontakten lett till en generellt negativ eller positiv bild av socialtjänsten utan en mer likgiltig uppfattning - ”*dom gör sitt jobb och vi gör vårt jobb*”. Intervjupersonerna vet inte vad de kan förvänta sig av socialtjänsten eller vad socialtjänsten förväntar sig av dem. Däremot fanns det tankar om hur relationen mellan socialtjänst och förskola skulle kunna se ut som återkom i liknande former i alla intervjuer.

En tydlig dialog, först och främst. Hur går ni tillväga nu så man inte står utan information – så man känner att man får den information man behöver. Vilken relation ska ja ha med barnet och föräldrarna. Vad kommer hända framöver och vad förväntar dom sig av mig... (Camilla)

Om intervjupersonerna fick önska vad de skulle få tillbaka av socialtjänsten vid en anmälan skulle det vara feedback. Feedbacken skulle bestå av en bedömning om de gjort rätt att anmäla till socialtjänsten samt hur de skulle förhålla sig till barnet och dess förälder i framtiden. Alla fem intervjupersoner uttrycker en rädsla för att göra en felaktig bedömning och därmed en onödig anmälan till socialtjänsten. En

säkerhet och hjälp är då att barnets situation diskuteras med kollegor och rektor men möjligheten till diskussion och konsultation med socialtjänsten är det inte någon av intervjupersonerna som tar upp. Kanske beror det på att även konsultationen med socialtjänsten ligger som rektorns uppgift eller så beror det på någonting annat. Den dubbla rollen som förskollärare och anmälningsförpliktiga kan sätta upp ett visst motstånd. Dels vill intervjupersonerna ha en öppen och nära relation till föräldrarna samt dels kontrollera om de tar hand om sina barn tillräckligt väl.

Självklart kan man ju känna att det är ett stort ansvar, det kan ju kännas hemskt att som utomstående klampa in i någons privata... det kan vara svårt att som person komma och säga att nu ska jag göra detta och detta, men då får man tänka att det är för barnens bästa och det är mitt yrke och min arbetsuppgift. Men visst kan det kännas jobbigt ibland, men sen får man ju tänka på barnens bästa också. (Camilla)

Att det är ett stort ansvar intervjupersonerna upplever att de har som förskollärare vittnar alla fem om. Ett ansvar där de själva måste sätta upp förhållningsätt och rutiner för när och hur de ska agera.

Det är ett stort ansvar man har, det är det verkligen. Det finns där och man lyfter det ibland i sitt huvud – far barnet illa? Men om man inte har det i barngruppen tänker man inte så mycket på det. Men det är när det väl kommer, då börjar man tänka, far detta barnet illa, psykiskt eller fysiskt. (Diana)

Sammanställning av vinjetterna

I sammanställningarna jämför jag de kommentarer förskollärarna ger efter att ha läst vinjetterna med varandra utan att värdera vilket handlande som vore rätt och fel i de olika situationerna. Det jag vill betona är det handlingsutrymme som förskollärarna har och hur de resonerar kring detta.

Vinjett 1 Morgan

Efter att ha tolkat de kommentarer som förskollärarna gav efter att ha läst vinjett 1 som handlar om Morgan och hans mamma med misstänkta alkoholproblem kan jag konstatera att förskollärarens egna värderingar och tolkningar blir avgörande för hur det agerar. I första delen av vinjetten som intervjupersonerna fick ta del av presenterades Morgan, en 5 årig pojke som bor tillsammans med sin arbetslösa mamma i ett flerfamiljshus och som ofta pratar om alkohol och leker att han är full.

Ja här är ju lite lätt att ha fördomar också, jag tror jag hade pratat lite med mamman om det först, lite sådär allmän, skojat lite om det. Sen behöver det ju inte betyda att hon dricker alkohol, mer än en normal människa som festar på lördagar, men jag hade nog haft ögonen lite mer på... och framförallt haft lite koll på mamman när hon hämtade och lämnade för att se om hon verkade påverkad. (Erika)

Majoriteten av förskollärarna skulle efter att de mött Morgan på sin arbetsplats pratat med Morgans mamma för att försöka reda ut varför han använder sig av dessa uttryck i sin lek och i samband med detta höra efter bland sina kollegor hur dem uppfattat Morgans beteende. En av förskollärarna menade att hon skulle ha diskuterat med kollegor, observerat Morgans beteende och antecknat det hon såg för att sedan lämna över det till rektorn för att denne skulle besluta om vad som borde göras medan en annan av förskollärarna *endast* skulle vara mer på sin vakt om det upprepades ofta.

För det första det med att mamma stannar kvar på förskolan och pratar med personalen är ju himla positivt... när man gjort en anmälan tänkt på att det är mamman som behöver hjälp i detta fallet... för mig handlar det om ett rop på hjälp, så har vi en bra relation är det ju jättebra, det betyder ju att vi kan ha en öppen

dialog... Men man måste gå vidare, sen hur långt det går, det är ju något som socialtjänsten får ta. (Camilla)

Hur förskollärarnas agerande såg ut skiljde sig relativt mycket mellan den som såg allvarligare på incidenterna och den som inte tolkade dem så allvarligt. Jag är medveten om att de båda förskollärarna antagligen läst in olika saker i den korta texten om Morgan och tolkat det utifrån deras erfarenheter och fördomar som jag inte kunnat ta del av här. Men deras tolkningar säger ändå någonting om hur stort handlingsutrymmet är och hur avgörande förskollärarens bedömning blir för individen.

Efter att förskollärarna har tagit del av resten av vinjetten där misstankarna om ett alkoholmissbruk blir tydligare genom att mamman luktar alkohol och är påverkad blir det tydligare hur det ska agera. När det finns ett tydligt problem så som missbruk, finns det även tydligare handlingsplaner. Till exempel nämner samtliga intervjupersoner att de inte skulle låta barnet gå hem med en påverkad förälder och att de då direkt skulle kontakta rektorn.

Vinjett 2 Mia

Vinjett nummer två som intervjupersonerna fick ta del av och kommentera handlade om Mia och problembilden omsorgssvikt. Samtliga intervjupersoner tyckte att det är svårare att bedöma problem som har med omsorgssvikt att göra eftersom de problemen ofta är svårare att ta på, speciellt om de bär med sig psykiska problem så som känslomässig frånvaro och hot. Som följd av att vinjetten uppfattades svårare att bedöma blev intervjupersonernas kommentarer till vinjetterna även mer olika än vinjetten om Morgan.

Diskussionerna kring Mia och den omsorgssvikt som hon utsätts för kom många gånger att handla om vad förskolan kan göra för att kompensera Mia för det hennes föräldrar inte ger henne. Flera av intervjupersonerna berättade om fall de varit med i sitt yrkesliv där de hade kompenserat barn för brister i föräldrarnas omsorg, men det rädde delade meningar om ifall detta är en arbetsuppgift för personalen på förskolan eller bara ett sätt att skjuta bort problemet. Vissa av förskollärarna tyckte att det är helt okej om de får utföra viss omsorg av barnet när

föräldrarna inte gör det, så som att borsta håret och byta smutsiga kläder och inte göra någon stor sak av det. Medan andra tyckte att detta inte tillhör förskolans ansvarsområde och om dessa problem upprepades måste det tas till andra åtgärder. Samtidigt är det ofta som personalen på förskolan får lägga tid på att påminna och *tjata* på föräldrar om t.ex. adekvat klädsel till deras barn.

...däremot hade jag nog inte sprungit till rektorn här... man kanske ber om de ska ta med extra kläder och byter på barnet här och lägger den smutsiga tvätten i en påse och säger att vi är tacksamma om ni försöker tvätta hennes kläder och ta med lite nya. (Boel)

Alltså jag vet inte, det är ju en diskussion som man har, var går gränsen för vårt yrke. Är vi en extra förälder och extra hem eller är vi en förskola med förskolepedagogik. (Erika)

Det kan utrönas två olika uppfattningar hos intervjupersonerna, antingen *barnet har ju det i alla fall bra här hos oss på förskolan* eller *barnet får inte ha det bättre hos oss på förskolan än det har det hemma*.

Avslutande diskussion

De förskollärare som deltog i studien hade tillsammans gjort 4 anmälningar och i snitt arbetat 17 år som förskollärare. Med tanke på hur många barn de har träffat och hur många barn som far illa som inte anmälas till socialtjänsten är de troligt att de har träffat barn där en anmälan borde ha gjorts. Jag menar inte att de förskollärare jag intervjuat har gjort felaktiga bedömningar eller vara dåliga på sitt jobb men det finns anledningar till varför anmälningar om oro för barn inte har gjorts. I intervjuerna har det visat sig finnas flera olika tänkvärda förklaringar till den låga anmälningsgraden. Och med stor sannolikhet används dessa förklaringar som ursäkter eller rättfärdiganden för att förskollärarna ska klara av att hantera sin arbetssituation. Statistiken visar att det finns ett stort bortfall av anmälningar till socialtjänsten angående barn som far illa men hur hade situationen sett ut om all oro som framkom på förskolan skulle anmälas. Som professionell och

förskollärare har man ett ansvar och kompetens att göra bedömningar inom handlingsutrymmet som passar den organisation man befinner sig i. Om bedömningarna inte är självklara eller bryter mot normen behövs förklaringar både till individen och allmänheten till varför en bedömning blev som den blev. Några av dessa förklaringar framkom under intervjuerna bland annat i form av en osäkerhet i vad en anmälan kan göra för skillnad och om en anmälan verkligen är berättigad i olika fall.

I teorier om handlingsutrymme menas det att handlingsutrymmet ökas av ökad kunskap. De förskollärare jag intervjuade hade varierande erfarenhet och hade arbetat olika länge i yrket men gemensamt för dem alla var deras begränsade kontakt med socialtjänsten. För att öka förskollärarnas möjligheter till att utnyttja sitt handlingsutrymme och för att de själva skulle kunna känna sig säkrare i sina bedömningar angående anmälningar tror jag att de hade behövt mer kunskap om socialtjänsten, socialtjänstlagen och anmälningsplikten. Alla fem intervjupersonerna gav ett professionellt och kompetent intryck och de resonerade väl efter de kunskaper de hade, men kände sig osäkra och efterfrågade mer kunskap och diskussion på arbetsplatsen. I intervjuerna ställdes intervjupersonerna för svåra ställningstaganden och dilemman varpå svaren på frågorna inte var lätta eller självklara.

Efter intervjuernas genomförande har min kunskap om ämnet för studien ökat genom yrkeserfarenhet som mottagningssekreterare på socialtjänstens barn och ungdomsenhet. Kunskapen jag fick där har inte förändrat mina tolkningar av det insamlade materialet men kunskapen har gett en bredare förståelse för anmälningsplikt och bedömningarnas svårigheter. För framtida studier vore det intressant att vidare undersöka vilka ytterligare faktorer som påverkar förskollärarens handlande och hur anmälningsplikten fungerar tillsammans med förskollärarens andra uppdrag.

Referenser

- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber, Malmö.
- Cocozza, M., Gustafsson, P.A., & Sydsjö, G.(2007) *Who suspects and reports child maltreatment to Social Services in Sweden? Is there a reliable mandatory reporting process?* European Journal of Social Work, 2007: 10:209-223.
- Dellgran, Peter & Höjer, Staffan (2006) *Kunskapsbildning som praktik och politik - om socialt arbete som forskningsämne* i Blom Björn, Morén Stefan & Nygren Lennart (red): *Kunskap i socialt arbete - om villkor, processer och användning*. Natur och Kultur, Stockholm.
- Egard Hanna (2011) *Personlig assistans i praktiken. Beredskap, initiativ och vänskaplighet*. Diss, Lund.
- Hindberg, Barbro (2006) *Sårbara barn – att vara liten, misshandlad och försummad*. Gothia, Stockholm.
- Hill, Michael (2007) *Policyprocessen*. Liber AB, Malmö.
- Jergeby, Ulla (1999) *Att bedöma en social situation. Tillämpning av vinjettmetoden*. Socialtstyrelse, Stockholm.
- Jönson, Håkan (2010) *Sociala problem som perspektiv, en ansats för forskning och socialt arbete*. Liber, Malmö.
- Lundén, Karin (2004) *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn*. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.
- Lundén, Karin (2010) *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn – vad kan vi lära av forskningen?* Stiftelsen Allmänna barnhuset.
- Lyman, Marvin & Scott, Stanford (1968) *Accounts*. American Sociological Review, vol. 33, nr. 1, s. 46-62.
- May, Tim (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur, Lund.
- Olsson, Staffan (2009) *Sekretess och anmälningsplikt i förskola och skola*. Studentlitteratur, Lund.

Svensson, Kerstin & Johansson, Eva & Laanemets, Leili (2008) *Handlingsutrymme, Utmaningar i socialt arbete*. Natur och Kultur, Stockholm.

Sundell, Knut (1997) *Child care personnel's failure to report child maltreatment: some Swedish evidence*. *Child abuse & Neglect*, vol. 21, nr.1, s. 93-105.

Sundell, Knut (2007) *Barnavårdsutredningar – en kunskapsöversikt*. Gothia, Stockholm.

Thelander, Joakim (2006) *Mutor i det godas tjänst? Biståndsarbetare i samtal om vardaglig korruption*. Lunds universitet, sociologiska institutionen, Lund.

Vetenskapsrådet (2011) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Pdf (elektronisk) Tillgänglig (2011-08-11): <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej,

Jag heter Mirjam Videsson och studerar sjätte terminen på Socialhögskolan vid Lunds Universitet. Jag ska denna termin utföra en vetenskaplig studie för att sedan kunna skriva en C-uppsats.

Min uppsats ska handla om anmälningsplikt utifrån förskolelärares erfarenheter och attityder kring lagen och dess praktiska tillämpning. Jag skall genom intervju och vinjetter ta reda på intervjupersonernas egna tankar och funderingar kring anmälningsplikt.

För att följa de etiska riktlinjer för vetenskapligt skrivande som finns kommer allt material behandlas konfidentiellt och intervjupersonerna kommer i uppsatsen att avidentifieras. Deltagandet i uppsatsen är frivilligt och medverkan kan när som helst avbrytas. Materialet som samlas in till uppsatsen kommer inte att användas i för något annat syfte eller i något annat sammanhang.

Din medverkan i studien är mycket värdefull för mig och Dina tankar och funderingar hjälper mig till att få svar på mina frågeställningar. Intervjun beräknas ta cirka 30 minuter. Uppsatsen kommer när den är klar finnas tillgänglig på LUP (Lunds universitets publikationer).

Tack på förhand

Mirjam Videsson

mirjam.widesson.697@student.lu.se

076- #####

Handledare:

Lars B Ohlsson

lars.ohlsson@soch.lu.se



LUNDS
UNIVERSITET

Bilaga 2

Vinjett

När och hur skulle du agera?

Vinjett 1 Morgan

Morgan är fem år gammal och bor med sin mamma i ett flerfamiljshus. Morgans mamma är långtidsarbetslös.

1. Morgan pratar ofta om alkohol, leker att han är full, festar och skålar. Han vet mer om alkohol och dess effekter än vad som anses normalt för en femåring.
2. Morgans mamma luktar ibland alkohol när hon lämnar och hämtar Morgon men hon stannar gärna kvar en stund på förskolan och pratar med personalen. Ibland kommer någon bekant till Morgans mamma och hämtar honom utan att det är bestämt sedan tidigare.
3. Morgan är ofta orolig i samband med hämtningar och lämningar speciellt efter helger. Ibland kommer inte Morgon på flera dagar och är då mer orolig än vanligt när han kommer tillbaka. Morgans mamma glömmer ibland bort att hämta Morgon på förskolan och när personalen ringer henne är hon märkbart påverkad.

Vinjett 2 Mia

Mia är tre år gammal och bor tillsammans med sin mamma och pappa i en villa. Mias föräldrar arbetar inom IT-branschen.

1. Mia kommer ofta med oborstat hår på morgonen varpå förskolepersonalen brukar borsta och sätta upp håret till henne. På morgonen dagen efter har Mia ibland kvar samma håruppsättning som personalen satte upp dagen innan. Ny personal har ofta svårt att få kontakt med Mia medans Mia gärna klänger sig fast vid sin "favoritpersonal".
2. Mia har ofta samma kläder flera dagar i rad även fast de var smutsiga redan första dagen hon hade dem på sig. Mia får ofta skrika länge för att föräldern ska lyssna på henne vid hämtning och lämning, då föräldern aktivt ignorerar henne i förmån för personal eller andra föräldrar.
3. Mia kommer ofta med obytt blöja till förskolan och har därför utslag och irritationer. Mias föräldrar tar inte Mia till läkaren trots personalens rekommendationer och föräldrarna beskriver Mia och hennes problem på

ett kränkande sätt. Föräldern avvisar Mia och svarar inte på hennes kontaktförsök. Föräldrarna hotar Mia när personalen hör med att sluta älska Mia om hon inte sköter sig och i så fall lämna bort henne.

Bilaga 3

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

Hur länge har du arbetat på förskola?

Hur länge har du arbetat på denna förskola?

Har du någon vidareutbildning?

Anmälningar

Känner du till lagen som regleras i 14 kap 1 § om anmälningsplikt?

Vilka rutiner finns på din arbetsplats kring anmälningar till socialtjänsten?

Har du varit med om en anmälan?

Om ja- Hur upplevde du det? På vilka grunder gjordes anmälan? Hur blev utfallet?

Om nej- vad beror det på?

Vilka tecken på att ett barn far illa har du uppmärksammat?

Har du någon gång tagit upp din oro för ett barn med dina kollegor eller din rektor?

Om ja- Hur gick det och vad blev utfallet?

Om nej- Vad beror det på?

Har du någon gång tagit upp din oro för ett barn med barnets förälder?

Om ja- Hur gick det och vad blev utfallet?

Om nej- Vad beror det på?

Har du något eget handlingsutrymme kring att anmäla eller inte anmäla? Hur utnyttjar du det?

Samverkan

Har du i din yrkesroll haft någon kontakt med socialtjänsten?

Negativ/positiv erfarenhet av samverkan? Berätta om händelser.

Hur ser du på samverkan mellan förskola och socialtjänst? Hur fungerar det?

Vad förväntar du dig av socialtjänsten?

Återkoppling mellan förskola och socialtjänst. Hur ser den ut och varför ser det ut så?

Har du några konkreta förslag till hur samverkan mellan förskola och socialtjänst kan blir bättre? Hur ska det gå till och vem skall göra vad?

Övrigt

Övriga tankar och funderingar?